Published and distributed under permit (No. 761), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXIX. | ЧИСЛО 199. | ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ., ПЯТНИЦЯ, 26-го СЕРПНЯ 1921. | VOL. XXIX. | No. 199. | JERSEY CITY, N. J., FRIDAY, AUGUST 26, 1921. | THREE CENTS

СКЛАДАЙТЕ ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ГАЛИЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

ЗЛУКА АМЕРИКАНСЬКИХ ТОВАРИСТВ ДЛЯ ЗАПОМОГОВОЇ АКЦІЇ В РОСІЇ

ВАШІНГТОН, 24. серпня. — Нині відбулися тут під проводом Герберта Гувера збори всіх товариств, що займаються запомоговою акцією в Европі, а саме Американського Червоного Хреста, Федеральної Ради Церков, Рицарів Колумба (Найтс оф Коламбас), Джойнт Джуїш Дистрибюшен Коміті; Америкен Френд Сервис Коміті; Янг Менс Кристшен Асосіейшен; Янг Вімeнс Кристшен Асосіейшен; Нешенел Кетолик Велфер Кавнсил. Всі вони хочуть працювати разом для ратунку голодуючих в советській Росії.

Представителі сих організацій згодилися на певні точки про ведення запомогової акції. Вони приняли згоду межи Американською Запомоговою Адміністрацією, злукою тих товариств, та большевицьким урядом за основу своєї роботи в советській Росії. Американська Запомогова Адміністрація визначить Американським Приятелям (Квейкрам) спеціяльну територію, на котрій вони будуть провадити ратункову акцію під своїм іменем, осібно від Запомогової Адміністрації, але під начальним наглядом директора Американської Запомогової Адміністрації. Директор Американської Запомогової Адміністрації іменує до свого штабу по одному або більше репрезентантів. Кожда зі згаданих організацій буде зноситися зі советськими властями лише через Американську Запомогову Адміністрацію, себто через її директора в Росії. Зате організації мають мати свобідну руку в збиранню фондів в Америці. Перевозити річи мається коштом Американської Запомогової Адміністрації.

ЧИСЛО ДЕМОНСТРАНТІВ ПРОТИ ВОЄННОГО СТАНУ РОСТЕ.

ЧАРЛСТОН, Вест Верджінія, 24. серпня. — Як кажуть поліційні власти, число демонстратів, що збираються в Мармет, щоби помашерувати до Мінґо Кавиті демонстраційним походом проти воєнного права, проголошеного ґубернатором стейту, росте з кождим днем і вже виносить тепер коло 5.000 людий.

Урядники стейтові хотілиби переговорювати з демонстрантами, але не знають, хто стоїть на чолі цілого руху. Кіней, голова окружної юнійної ради каже далі, що він ані другі юнійні робітники нічого не мають спільного з цілою демонстрацією. Кажуть, що робітниками правлять комітети, котрим усі дуже повинуються. Їди поприносили всі зі собою, а що не стає, докуповують в поблизких селах.

Вчера розійшлась чутка, що президент Гардинґ вислав до демонстрантів телеґраму, завзиваючи їх розійтися, та що „Мадер Джовнс", відома провідничка юнійних робітників, прочитала сю телеґраму зібраним. Кіней заперечує, що президент вислав таку телеґраму. Як що дійсно таку телеґраму відчитано демонстрантам, то се була шахрована телеґрама.

ВІДЛОЖЕНО ЗАКОН ПРОТИ ПИВА.

ВАШІНГТОН, 24. серпня. — В опівночи почалися вакації конґресу. До того часу не ухвалено закона проти пива, хоч як „сухі" (прихильники строгої прогібіції) о се дбали. До відложення законопроекта причинилася ще обструкція противників такого закона, яка вибухла в послідній хвилі перед замкненнем сесії. Межи инчим сенатор Рід говорив вісім годин, щоби не допустити до ухвалення закона, який він уважає за поважний вилім в конституційних правах американських горожан.

ПОЖАР В ПОРТІ ЗАГРОЖУЄ НАЙБІЛЬШОМУ КОРАБЛЕВИ В СВІТІ

НЮ ЙОРК, 24. серпня. — Нині вечером вибух тут в бруклинськім порті пожар, який загрозив знищеннем військових портових магазинів, великій скількости трун з тілами американських жовнірів, привезених з Франції, та величезному кораблеви „Левіятанови", ща їх привіз. Пір число 5. знищено зовсім, а пір ч. 6. сильно ушкоджений. Пожар вибух з невідомої причини. Проти нього боролися через цілу ніч огнева сторожа Бруклина, Ню Йорку і Джерзи Сіті. На заклик поліції і жовнірів велике число добровольців помагало переносити трунви американських жовнірів на безпечне місце. Підчас пожару огонь добувся до скринь з амуніцією до крісів і викликав вибух патронів; на щасте вибух нікого не скалічив. Корабель „Левіятан" лише завдяки тому, що в послідній хвилі, як пожежа уже дійшла до нього вітер змінив свій напрям. Зате огонь знищив по части кілька ратункових лодий, що стояли коло одного погорівшого піра.

ВІДКЛАДАЮТЬ СПРАВУ ПОМОЧІ БЕЗРОБІТНИМ.

ВАШІНГТОН, 24. серпня. — Внесенне конґресмена Мейера Лондона, щоби на ратунок безробітним ухвалити 500 мілiонів долярів, прийде, як кажуть провідики палати послів під обради по вакаціях, після правдоподібности в жовтни.

ПРЕЗИДЕНТ ҐАРДИНҐ ПОВІДОМЛЯЄ СВОЇХ ПРИЯТЕЛІВ ПРО МИР З НІМЕЧЧИНОЮ.

ВАШІНГТОН, 24. серпня. — Президент Гардинґ відбув в Білім Домі конференцію з сенатором Лоджом і другими членами сенатового комітету для справ заграничних і повідомив їх про зміст і характер нового мирового договору межи Злученими Державами та Німеччиною.

ПРИЇЗД „ЗБУНТОВАНОГО" КОРАБЛЯ.

НЮ ЙОРК, 23. серпня. — До порту Гобокен приїхав корабель „Аліянса", котрий належить до Панама Рейлвей Ко., а на котрім, як доношено пару днів тому, вибух бунт моряків.

Поліційні власти не дозволили нікому вступити на поклад корабля. На покладі ходили моряки американської воєнної фльоти з боєвого корабля „Конектикат". Сі моряки казали, що проти всіх членів залоги корабля будуть піднесені закиди бунту на морю. Чотирох моряків находиться в кайданах.

КОМІРНИЙ РЕНТ В НЮ ЙОРКУ МАЄ БУТИ ЗНИЖЕНИЙ.

Стюварт Бравн, президент Стоваришення Властителів Реальностий в Ню Йорку, сказав, що комірний рент в Ню Йорку буде знижений. Однак п. Бравн не згадав, коли та знижка наступить, в якій степені, чи з сего зниження комірного скористають також робітники, що мешкають в домах, в яких є поміщення для кілька родин і в апартаментових будинках.

Про робітників представник каменичних властителів не згадав зовсім, але за се розводився широко над мешканнями, які є заняті „висшою клясою". Такі мешкання коштують звичайно від двох до трицяти тисячів долярів річно.

В тім дни, коли директор товариства каменичників потішав мешканців Ню Йорку, які не належать до „висшої кляси" про маючу наступити знижку комірного, комітет мейора міста, вибраний для розслідження надужить, яких допускаються каменичники на льокаторах, довідався, що більше як 30 тисяч незаможних льокаторів одержали від властителів домів повідомлення, що мусять випровадитися в дни 1. вересня.

Повідомлення льокаторів про виповідженнє їм мешкання є відповідю зі сторони властителів домів за се, що льокатори не хотіли підписувати з каменичниками нових контрактів.

Властителі кажуть, що в опорожнених мешканнях вони самі будуть мешкати, або що хочуть спродати дім, або що хочуть робити репарації. Очевидно, що се все штучки і викрути вимірені проти невигідних льокаторів, щоби їх позбутися а рівночасно не попасти в колізію з правом.

ТРАГЕДІЯ.

В Старих Кутах, косівського повіту, один б. жовняр повернувши з італійського полону — з нападі божевілля зарізав свого батька і покалічив сильно матір та сусіда, які рівнож борються зі смертю.

ЛЕНІН ЗА ПРИНЯТТЄМ СОЦІЯЛІСТІВ ДО СОВЕТСЬКОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА.

Гельсінґфорс. По донесенням „Волі Росії" Ленін на останньому засіданні народніх комісарів предложив внесення, щоби до правительства принято представників усіх соціялістичних партій. Троцький разом з лівицею спротивися цьому внесенню.

„ҐАЗЕТА ВАРШАВСЬКА" ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ МИТРОПОЛИТА ШЕПТИЦЬКОГО.

„Ґазета Варшавска" (ч. 210) доносить, що „митрополит Шептицький, перебуваючи в Парижі, відвідав премієра Бріянда, котрому відслонював рожеві перспективи на союз Франції з одноцільним українським народом, що числить над 30 міліонів людей, коли Поляків є ледви 20 міліонів і то розбитих на численні ґрупки і політичні партії". „Ґ. В". очевидно кпить собі з цієї „оферти" митрополита і пише дальше: „Є ще дивнійші річи, звязані з діяльністю митрополита Шептицького. Як відомо з р. 1917. о. д-р Йосиф Боцян був іменований епископом грецького обряду в Луцьку. Це іменовання наступило з особистої ініціятиви митрополита силою власти, уділеної йому папою Пієм X".

З цього приводу польський уряд через свойого тодішного посла при Ватикані, Ковальского запротестував проти іменовання еп. Боцяна без порозуміння з Польщею, однак безуспішно.

Значить протест польського уряду і поїздка польських епископів, які мали на меті настроїти Ватикан неприхильно до митрополита Шептицького — не мали бажаного Поляками успіху.

„ГІДНА ПОЖАЛУВАННЯ СИТУАЦІЯ".

„Нови Ґлос Пшемиски" в статті „Польща на лінії найслабшого опору" пише між иншим: „Можна нарікати і обурюватися, але не можна не відчути в атмосфері, що тенденції зредукувати Польщу до розмірів не за надто могучої держави, унаглядноюються чим раз більше. Бачимо це в горішньо-шлеському питанню, відчуваємо в справі Вильна, не говорячи вже про Східну Галичину. Протягом короткого часу доконано в Польщі велитенського подвигу, підриваючи її довіре і кредит так, що найбільш ревні і палкі співтворці польської державности є безсилі супроти напору залізної бриґади фактів, рефлексій і конклюзій; ситуація Польщі в европейському концерті є гідна пожалування.

З ЖУРНАЛІСТИЧНОЇ ГУМОРИСТИКИ

Півофіціяльний „Курер Львовскі" розпочав ряд статей про „Підстави згоди" поміж Поляками і Українцями у Східній Галичині. Досі вичитали ми там м. и. такі жарти: „Війна з „Західною Україною" не була війною польського народу з українським („рускім"), тільки боротьбою польської державности з германською концепцією". — „Поляки і Українці" („Русіні") змішалися з собою на землях здобутих польським меєм на Татарах". — „Поляки розуміють у Українців привязання до українськости і це привязання не може бути для них ніякою перешкодою в уживанню добродійств збірного істнування. В людовій Польщі не має місця для ґакатистів, юнкрів"...

ВІДНОВЛЕННЯ ЗНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ І НІМЕЧЧИНОЮ.

Правительство Німеччини бажаючи навязати нормальні відносини з Україною та розпочати з нею торговельні зносини й у відповідь на аналоґічні ж бажання Українського Радянського Правительства, дало свою згоду на приїзд до Берліну представництв України.

Україна вже призначила до Німеччини представництво, яке скоро прибуде до Берліну.

Таксамо німецьке правительство споряжає свою Місію до України. Тим чином налагодження нормальних відносин України з Німеччиною переходить до здійснення.

ЯК ПОЛЯКИ ХОЧУТЬ РОБИТИ ЗГОДУ З УКРАЇНЦЯМИ.

Повітові команди польської державної поліції вислали в останнім часі до своїх станиць такий наказ:

До 7 днів жандармські постерунки предложать спис українського духовенства і учительства з докладним поданнем місцевости, в якій сі особи повнять свої функції. В списі треба подати політичну орієнтацію кождого, його партійну приналежність і инші характеристичні цехи з узглядненем льояльности супроти польської держави, його матеріяльні засоби, скільки має членів родини і в якій степени кождий з них бувби скликаний до навязання угодових взаємин з польською владою.

Сю справу треба уважати як дуже пильну і важну, тому наказую подані дати як найдокладнійше розслідити.

Повітовий команданти. — Повітовий командант.

Польща хоє гнати Українців до „угоди" — але се її не вдасться.

ПРАГА—УКРАЇНА.

Українська Радянська Місія в Празі навязала радіотелеґрафічні зносини зі своїм правительством, оминаючи Москву, через Миколаївську радіостанцію.

Московська радіостанція має надмірно багацько праці. Звязок через Миколаїв буде значно скорший і, як виявилося уже на практиці, Місія зможе тепер зкомуніковуватись з Харьковом тричі в тиждень, одержуючи відповіди і розпорядження правительства протягом дво-трьох днів. Безпосередній звязок Праги з Миколаївом по радіотелеґрафу встановлено заходами радянської Місії в Празі, бо до цего часу Прага такого звязку ще не мала.

Комунікація між Харьковом і Миколаївом відбувається по короткосяжному радіо і по простому дроту.

ДОБУВАННЯ ЗОЛОТА В РОСІЇ.

„Экономическая Жизнь" подає таку куріозну вістку: добування 1 золотника золота на Уралі коштує Радянську федерацію 2 і пів золотника золотом. „Чи виплатиться державі добування — коли воно коштує 2 і пів разів більше, як сама вартість добитого" запитує сам справоздавець.

ВЕЛИКАНСЬКИЙ ВОЗДУШНИЙ БАЛЬОН ЗНИЩЕНИЙ

ГИЛ (в Анґлії), 24. серпня. — Великанський воздушний бальон типу Цепеліна, збудований тут на замовлення Америки, уляг сегодня комплетному знищенню підчас пробного лету.

17 американських офіцирів і матрозів і 27 англійських офіцирів і матрозів, які знаходилися на бальоні-великані утратили життя.

Лише 5 з 49 людей цілої залоги воздушного великана змогло виратувати своє життя.

Знищений бальон мав бути в найблизшім часі перевезений до Америки.

Звідси мав підняти першу подорож до Европи, щоби відтак вже стало робити комунікаційну службу воздухом через атлянтійський океан між Америкою і европейським континентом.

Причиною катастрофи була експльозія ґазу в хвилі, коли бальон знаходився на 1000 стіп в горі.

Більша частина залоги, що знаходилася на бальоні — є поторгана в куснї.

(В завтрішнім числі подамо докладний опис цілої катастрофи. — Зам. Ред.)

АМЕРИКА ЗАКЛЮЧИЛА МИРОВИЙ ДОГОВІР З АВСТРІЄЮ.

ВІДЕНЬ, 24. серпня. — Сегодня підписано тут мировий договір між Австрією і Америкою. Як заступник американського правительства виступав перебуваючий у Відни американський комішіонер Артур Фразієр.

Американський комішіонер прибув в полудне до міністерства заграничних справ, де готовий вже документ сейчас був підписаний в присутности австрійського канцлера Шобера.

Точки мирового документу між Америкою і Австрією наразі не зістали публично оголошені.

Оголошенне условин мира наступить доперва в слідуючу суботу, коли мировий документ буде предложений австрійському парляментови до потвердження.

ВЕЛИКИЙ ЗАГРАНИЧНИЙ СИНДИКАТ ДЛЯ ВІДБУДОВИ РОСІЇ

БЕРЛІН, 24. серпня. — Проєкти утворення великого міжнародного синдикату для відбудови Росії переслано вже членам американського правительства і кермуючим лідерам американського торговельного і промислового світа.

Висота капіталу для сфінансовання цілого предприємства ще докладно не є означена, однак наразі прелімінується пів міліярда долярів.

Синдикат буде ограничатися на промисловцях і купцях Америки, Анґлії і Німеччини, менше більше кожда ґрупа буде мати участь в рівній части.

Синдикат буде стояти під контролею Американця.

Основа зорганізовання синдикату буде опиратися на тім пляні, що великі промисловці і фабриканти всіх трех країв, які мають великі запаси готових товарів, що їх конечно і скоро потребує Росія — стануть акціонерами синдикату.

В заміну за доставлені до диспозиції синдикату товари, фабриканти одержать акції відповідної вартости. Сі акції будуть ґарантовані правительствами Америки, Анґлії і Німеччини.

Має бути опрацьований докладний плян, які товари і в якій скількости має доставити до Росії кожда з трех ґруп синдикату, се є фабриканти Америки, Анґлії і Німеччини, щоби уникнути всяких непорозумінь і дикої конкуренції.

ЧЛЕНИ АМЕРИКАНСЬКОЇ РАТУНКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ ПРИБУЛИ ДО МОСКВИ.

МОСКВА, 24. серпня. — Тут прибули вже члени американської ратункової адміністрації, щоби на підставі власної обсервації приготовити цілий плян ратункової акції.

Давнійше, доволі часто лучався неврожай, а в слід за тим голод на величезнім просторі російської держави, однак сегорічна голодова катастрофа Росії перевисшає своїм обємом всі давнійші російські лихоліття.

І в році 1891 був в Росії великий голод, однак обіймав лише 4 ґубернії. Сего року є діткнених голодом аж 12 ґуберній.

В році 1891 при нормальнім русі зелізниць можна було легко привести потрібні запаси поживи до околиць діткнених голодом.

Сегодня — російські зелізниці майже зовсім дизорганізовані, так, що коли вже навіть заграниця доставить потрібні запаси до Росії, ще будуть великі трудности в ратунковій акції, бо запаси поживи треба буде вести спеціяльними средствами комунікаційними до віддалених ґуберній, в яких є голод.

Трийцять Американців, членів ратункової адміністрації, виїхали до ріжних околиць Росії; часть Американців є в Москві, другі удалися над Волгу, инші в околиці Петрограда, решта в чорноморську полосу.

Американська місія задумує розпочати ратункову акцію також здовж границі польсько-російської.

Мимо сего, що в Польщі панують також ненайліпші обставини під господарським зглядом, тисячі Росіян переходять польську границю. Після послідних обчислень, найменше півтора міліона Росіян прибуло в послідних часах до Польщі в пошукуванню за хлібом.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ХТО РОЗОРУЖИТЬ ОРУЖНІ ДЕРЖАВИ?

Англійський учений, бувший амбасадор Великої Британії в Америці, лорд Джеймс Брайс, говорив недавно в Політичному Інституті у Вилиємставн, Мессечусетс, про теперішні відносини в Европі.

Він сказав, що Европа мусить розоружитись, бо інакше грозить їй крайна руїна.

По страшній світовій війні Европа і так є одним левним банкротом. Спасеннє її в мирі, праці й ощадности.

Але як вона весь свій доробок обертати-ме далі на военні приготовання і війну, то очевидна річ, що вона залізе в пропасть, з якої її ніяка сила не добуде.

Першою державою, яка управляє банкротство через військо, оруже і війну, се Франція. Ратуватись в біді хоче німецьким „відшкодованнєм", але і „відшкодованнє" має границі.

Другою такою, скажім, „державою", є паршива Польща. Вона цілком задивилась на свою опікунку Францію і також управляє своє польське банкротство на спосіб французький. Біда лише, що вона не має відки взяти „відшкодовання" і шкода лишаєть ся шкодою, яку „мондри" Поляк видить, як погляне на свою марку, що перед світом є знаменитою ілюстрацією польської „державної" господарки. Поляки гадають, що як Польща не має границь, так і польська марка не потребує мати границь, а тимчасом вона вже над пропастю, а вітер подуне і вона піде на дно, тягнучи за собою і цілу паршиву Польщу.

Такі наслідки военної політики держав, а ще до того молодих і безсилих як Польща.

Їх перших жде руїна.

Конференція у справі розоружень, яка в падолисті с. р. зачнеться у Вашинґтоні, буде давати ради а може і погрози таким „войовничим", а банкротуючим державам, але чи поради їм що порадять, то ще велике питанне.

Їх до розуму можна хиба силою змусити. Наприклад така Польща, в котрій правлять політичні злочинці і опришки, не може приняти порад з Вашинґтону, бо інакше вона не удержить грабіжий і крадежий, яких нагарбала при помочі своєї грабіжницької війни.

Таку Польщу можна розоружити але силою тільки. А як сила не допише, то зробить се час, котрий принесе розклад і розпад штучного і злочинного твору, названого Польщею. Аж тоді вже цілком певно вона буде розружена.

ЩЕ ОДИН ЗАКОН ДЛЯ ОХОРОНИ РОБІТНИКІВ НЕКОНСТИТУЦІЙНИЙ.

Свого часу американський конґрес ухвалив був закон для охорони робітничих дітий, визискуваних по американських фабриках, майнах, при домашнім промислі. Для їх охорони постановлено податок на всі вироби, які походять з діточої праці. Кождий фабрикант, що вживає малих дітий для виробу своїх продуктів, має платити державі 10 процент податку.

Недавно перед федеральний суд в Ґрінборо, Норт Кароляйна, вийшла справа законности сего закона. Як відомо, американські суди признають за собою право рішати, чи ухвалені законодатними тілами закони годяться з конституцією Злучених Держав, чи є вони „конституційні". Справа конституційности закона про охорону праці дітий вийшла в той спосіб, що один фабрикант, наймаючий дітий в своїй ткальній фабриці, вніс до суду позов, щоби суд заборонив податковому урядови стягати з нього податок, визначений в законі. Суд розбирав справу і рішив, що податковий уряд дійсно не має права побирати означеного в законі 10-процентового податку, бо сей закон не конституційний. Не конституційний він на погляд суду тому, бо сей закон нормує, порядкує робітничі відносини, а закон такий видавати після американської конституції мають лише стейтові законодатні власти, а не конґрес. Суд вказує на те, що ріжні стейти дійсно користали з сього права і повидавали закони про охорону дітий перед передчасною фабричною працею, але для сеї охорони ухвалювали кари, а не податок.

Рішенне суду викликало велике обуреннє в рядах зорґанізованих робітників, котрі довго побивалися за ухваленнем сього закона. Від імени Американської Федерації Праці виступив виконавчий комітет з публичною заявою, в котрій остро критикується становище суду. Виконавчий комітет звертає увагу судови, що коли суд признав конґресови право ухвалювати закон, заборонюючий виріб сірників серед отрійних умов, то тим більше повинен був признати йому право заборонити законом виріб всяких предметів серед умов, які нищуть людське життє, як се діється, коли до фабричної праці наймається нелітні діти. Федерація Праці говорить далі, що як конґрес має право установляти кару на проступників закона, то тим більше повинен він мати право установляти на них податок. Зорґанізовані робітники грозять судови, що як він не постарається знести сего оречення, то робітники остараються за ухваленнє нового закона. Наслідок судового рішення буде такий, що фабрики полудневих стейтів знов наповняться малолітними дітьми, як се було перед ухваленнем закона проти дітучої праці.

Наконець, виконавчий комітет Американської Федерації Праці підносить, що такі судові рішення, як отсе касуюче закон про охорону дітий, є найкращим доказом, що американський народ повинен уже нарешті відобрати своїм судам право касувати закони, ухвалені законодатними властями.

УРОЖАЙ НА УКРАЇНІ В 1921. РОЦІ.

По перших відомостям які находимо в „Волі Россії", ч. 260, 262 і 263 і „Общ. Дѣлѣ" ч. 375, що до урожаю на теренах Великороссії та України, спробуємо розуміється в самих грубих наближеннях, підвести білянс урожаю України в неурожайний 1921 рік, щоби одвітить собі на питання: може вона лишень сама продержаться до слідуючого урожаю, а чи матиме ще й зерновий лишок для вивоза.

Загальна картина урожаю виглядає по девяти губерніям України в слідуючий спосіб:

Губернія	Урожайність
1. Волинь	Више середнього
2. Катеринославщина	Повн. неурожай
3. Київщина	Више середнього
4. Поділля	Више середнього
5. Полтавщина	Середній
6. Харківщина	Нижче середнього
7. Херсонщина	Нижче середнього
8. Чернигівщина	Середній
9. Таврія	Повний неурожай

Харківщина пересічно в рік давала чотирох головних збіж 117.631.000 пудів, споживала 96.586.000, на обсів потрібувала 18 міліонів і пересічно мала до вивозу сих чотирох збіж 3 міліони пудів, отже раз урожай у неї нижче середнього вона потрібуватиме насткового ввозу, а тому що він не можливий не доїдатиме, але всеж обійдеться своїм хлібом.

Херсонщина, збирала збіжа річно 177.171.000 пудів, споживала щорічно 69.917.000 пудів, витрачала на обсів 31,851.000 пудів і мала до вивозу коло 75 міл. пудів. В цій житниці України і бувшої Росії, що між иншим визначається найбільшим недосівом, нині по офіційним данним: для Одеського району — повний неурожай, для району Миколаєва урожай нижче середнього, загалом урожай є гірший чим нижче середнього. Північні повіти Херсонщини, єлисаветський і Тираспільський притикаються до урожайної Київщини і Поділля і мають добрий урожай.

І через те цю губернію і однsocимо до такої, як Харківськ тобто, що вона хоть і нічого не дасть на сторону, але сяк так обійдеться до нового урожаю своїм хлібом. Далі, ці дві губернії, як самовистарчаючі, ми не станемо вводить в розрахунки.

Пять ґуберній України: Волинь, Київщина, Поділля, Чернигівщина і Полтавщина, мають урожай вище середнього, або середній. Їхній білянс зараз підводимо зауваживши:

а) що вводимо в розрахунок лишень чотирі головні сільсько господарські ростини нашого хліборобства, а саме продовольчі: жито, пшеницю та кормові: ячмінь, овес, які займають собою примірно коло 85% всеї звичайно занятої у нас під сівбу площі. (Останні коло 15% площі припадають на гречку, просо, баштани, коноплю, лен, тютюн, бурак, картошку та инші ростини.

б) Кваліфікацію висше середнього для урожаю 1921. р., зважаючи на загально пониження продукції і праці і одиниці площі, а також на скорочення самої посівної площі, в її кількостнім виявленню ми з повним правом дорівнюємо до пересічного річного урожаю по даним нормального часу, пятиліття 1909—1913 року. Середній урожай 1921 р. розуміється не дорівнюється пересічному названих років, але не маючи ключа до зниження розміру, щоби не бути произвольним, свідомо залишаємо це прибілшення.

в) Восьмий рік безперестанних військових подій в яких перебуває населення України (всесвітня, большевицько-українська, внутрішно-партизантська), хронічні пошести тифу, а нині холери та чуми (Таврія) і відсутність лікування, все це дає право гадать, що приріст населення за згадані роки не збільшився, тому і щорічне спожиття названих головних хлібів на Україні може бути прирівнане пересічному за пятиліття з 1909 по 1913 рік.

г) Для обсіву беремо пересічну площу під цими головними хлібами за теж пятиліття. За панування большевиків засів хоч і не сягав її всеї, але всеж його тенденція була дорівнятись довійськовій площі. Потребу в зерні кладемо по 9 пуд. на десятину яка виявиться при близко пересічному для всіх згаданих хлібів. За самого неекономного ручного обсіва нив — про засів росикдною чи рядовою сівалкою за майже повною гибеллю реманенту говорить не приходиться, від 9 пудів є пересічною — з таких пересічних для окремих збіж: жита 8,9, озима пшениця 9, яра 9,1, ячмінь 9,2, овес 9.1 пудів на десятину.

д) Підсумки в тисячах пудів і заокруглені:

Ґубернії	Урожай	Потребність в ґубернії споживча	посівна	разом	Лишки чи недост.
Волинь	79.188.000	87.803.000	12.762.000	100,565,000	21.377,000
Київщина	112.380.000	103.043.000	12.033.000	115.076.000	2,696.000
Поділля	103.944.000	92.598.000	12.645.000	105.243.000	1,299.000
Полтавщина	123.266.000	94.306.000	16.416.000	110.722.000	17,544.000
Чернигівщина	47.214.000	46.216.000	8.514.000	54.730.000	7.516.000
	470.922.000	423.966.000	62.370.000	486.336.000	15.344.000

(По данним сільс.-хез. стат. Департамента південна Полтавщина (очевидно Конгр. п.) має неурожай, в останніх повітах дуже гарний урожай. Взагалі ми приняли для ґубернії кваліфікацію середнього урожаю).

Отже і пять ґуберній з урожаем, через те, що дві з них Волинь (Північ.-Лолісся) та єЧрнигівщина (північ-піскуваті грунта) завжди були ввозящими хліб, дають недохватку хлібів в розмірі 15.344.000 пудів. Тому що на скорочення посівної площі умисно йти не приходиться, то й треба говорити про підвіз для потреб харчевих. Але звідки? Позаяк є губернії більше потрібуючі, тож швидше всього цим губерніям прийдеться самим обійтися своїм недостаючим до нормальних потреб урожаєм. Очевидячки, прийдеться їм гірше годуватися, менше їсти хліба, що буде робитися, розуміється, з ущербом для здоровля народніх мас. Завжди споживання хліба на Україні в якістнім і кількістнім відношенню залежало від матеріяльного добробуту соціяльних шарів. Богатші лішше їли, як це видно із слідуючої буджетної справки для дрібних господарств Полтавщини за 1910-1911 рік.

На одну наличну душу родини зїдалося в рік:

Групи господ., які мали землі на сімю	Муки пудів	Мяса, сала та смалцю (фунтів)
менш 1 дес.	8	14
від 1—2 дес.	11	28
2—3	11	26
3—4	11	28
4—5	13	27
5—6	13	25
6—9	12	37
9—15	14	39
15—25	16	45
25—50	21	60

Після земельних реформ революційної пори переважаючим типом господарств у нас являються трудові групи від 4 до 9 десятин, з пересічною щорічною нормально потребою 13 пуд. муки і 27 фунт. жирів на душу. Цею справкою ми хочемо показати, по перше, деяке зменшення споживання а, по друге, межу мінімума споживання, до якого спускається біднуюче селянство. Тою грянню низу є душева норма — муки річно 8 пуд. і 14 фунтів жирів. Принявши після цего, що населення названих пяти губерній стисне свою потребу і обійдеться своїм хлібом, ми мусимо підкреслить, що всякий вивіз з цих губерній як то збираються робити і вже роблять большевики, є абсолютно недопустимий. Одривать од напів голодних ротів хоч і для голодних, то не державне вирішення проблеми голода. Крім того селянство України без бою і не віддасть свого хліба комуністам.

Нарешті дві ґубернії, Катеринославщину і Таврію, — остання давала річно 51.798 пудів для вивозу, спіткав цілковитий голод. Їх нормальні потреби в тисячах пудів слідуючі:

Ґубернії	Споживання жита і пшениці	вівса та ячменю	Нормально споживають	На обсів нив	Разом
Катеринославщина	47.1354	452.647	92.4022	25.757,0	
Таврія	22.8111	257.340	48.5451	22.257,0	
	69.9466		140.9473	48.014,0	188947

Про задоволення нормальної потреби цих ґуберній в розмірі 188.947.300 пудів, розуміється, не може буть і мови. Щож дається скороченню і в якій мірі? Безперечно недопустиме скорочення на обсів нив 48.014.-000 пуд. Дадуться різкому скороченню видатки кормових хлібів вівса та ячменю, розуміється поруч з різким зменшеннєм скотини великої і малої. Не до четвероногих, коли двоногі людські істоти вмиратимуть з голоду. Нормальні споживчі потреби людей в одних продовольчих хлібах в цих двох губерніях 69.946600 пуд. А мінімум?

Ґубернії	Населення на 1. січня 1914 р. душ	Мінімальне річне спожив. на душу	Мінімальна харч. потреба по губерніях
Катеринославщина	3.455500	8 пудів	26.6440000
Таврія	2.059300		16.4724000
	5.514800	8 пудів	43.1164000

Таким чином, мінімальна харчева потреба, щоби тільки люди не померли з голоду, для Катеринославщини і Таврії округлюючи є 43 міл пудів, а з потребою для обсіву нив 48 міл., разом 91 міл. пудів.

Це такий хлібний дефіцит України в 1921 р.

І про спасення життя 5 і пів міліонів душ населення України йде мова.

О. Мицюк.

Прага, 1. серпня 1921 р.

З ДНЯ.

ВЖЕ Є РОСІЙСЬКИЙ НАРІД.

Ще недавно не було в Росії російського народу, тільки був пролетаріят і свята його диктатура.

Як хто сказав, що нарід є, то большевики сміялись (по дурному) і казали, що то фантазія.

А ось тепер большевицький міністер заграничних справ **Чічерін** сказав до кореспондента шикаґовського американського дневника „Трибюн", що російський нарід є.

Вже найшовся.

Як?

А так. В Росії настав страшний голод. 30 міліонів народу вмирає. Американські буржуї під проводом Гувера спішать до Росії з хлібом і молоком ратувати голодуючих від смерти. Большевики американським буржуям дуже вдячні і признають їм всякі привилеї вчасі годовання голодних. **Але вони встидаються казати, що то пролетаріят голодує, та що та славетна і свята диктатура, що обіцяла земський рай, не може ані мріти про загашенне голоду голодного пролетаріяту, отже вже не згадує навіть того імени перед американськими буржуями і їх пшеницею та молоком в кенах. Комісар Чічерін пошкандибав до музею старинностий; вишпортав там запорошене слово „нарід"; приніс його перед американських буржуїв і словом промовляє:** —

— Дайже, хліба, панове, от бачте, **нарід** голодує!

А тимчасом комісар № 2 взяв слово „пролетаріят"; заніс до музею старинностий"; і поставив на то місце, де лежав померший „нарід". „Наш нарід буде вдячний вашому народови" — каже Чічерін до американського редактора. А пролетаріяту так якби й ніколи не було.

ДАЛЬШЕ МУФОВАННЄ З МУЗЕЮ І ДО МУЗЕЮ.

Комісар Чічерін не даром є комісарем від справ заграничних бо він є хитрий чоловік.

Аби приподобатись американським буржуям і капіталістам і дістати від них хліба, фасолі і молока, він зачав далі носити ґрати з диктатури до музею, а з музею до диктатури.

Питається шикаґовський редактор буржуазної ґазети „Трибюн" комісаря Чічеріна:

— А як ви (комісари) ставитесь до американських капіталістів?

— Дуже прихильно, каже Чічерін. Ми хочемо їм отворити двері до Росії, аби її відбудували. Ми даємо їм всякі привілеї і запоруки. Ми вже власне привернули в Росії приватну власність меньших бизнесів, а тілько великі фабрики (яких нема) лишили урядови (який знищив і малі фабрики і великі).

— А чи ви (большевики) покинете світову революцію? — питається далі американський редактор.

— Так! Ми вже поправді давно покинули! **Ми (большевицький уряд) не маємо нічого спільного з комуністичним, третім інтернаціоналом! Наш уряд не хоче мішатись до чужих держав! Ми цілком не аґітуємо за світовою революцією!**

— А як ви запрошуєте до Росії чужих капіталістів?

— Ми, каже Чічерін, вже давно їх просимо, бо нам треба машин, товарів, зелізниць.

— Які запоруки даєте чужим капіталістам?

— Ми, каже Чічерін, забезпечуємо товари, власність і життє чужих горожан і власників концесій в Росії. Нічого їм не заберемо ані небудемо накладати податків поза ті, які будуть означені в умові. Старі царські довги можуть також бути полагоджені на міжнародній конференції, при участи Америки.

Отже комісар Чічерін вже не лише пролетаріят заніс до музею старинностий, але і комунізм в продукції розділі продуктів, а приніс відтам старий запорошений і проклятий капіталізм, з ріжними концесіями, привілеями і запоруками.

А „третього" інтернаціоналу „світової революції" вирікся як батько неправесного сина.

* * *

Бідні большевики більше нічого не мали крім своїх ідеалів. Тепер їх виріклися. **Дали американським капіталістам все, що мали. Дали остатнє.**

Кинули на капіталістичну тацу як та бідна вдова остатну лепту: пролетаріят, комунізм і світову революцію.

А Гувер за се дасть фасолі, бараболь, хліба, молока і трошки чоколяди.

БЕРЕЖІМ УКРАЇНСЬКУ МОВУ В АМЕРИЦІ.

Без української мови — нема Українців. Се ми повинні пригадувати собі на кождім кроці і пильнувати, щоби наше молоде поколінне не лише добре вміло українську мову, але також її вживало в домовім пожиттю і між Українцями.

Лише так довго будуть Українці в Америці, доки буде істнувати українська мова між нами. Кождий молодий Українець і молода Українка, які лише чужою мовою послугуються — є вже страчені для України.

Наша українська мова найсильнійше нас всіх лучить. По сій українській мові пізнає на чужині Українець Українця, вона зближає нас усіх до себе, вона робить се, що ми все собі пригадуємо, що одним булисьмо і єсьмо народом.

Ся наша українська мова є з многих причин гідна нашого поважання і привязання.

А притім гарний, милозвучний се язик — язик так прехороший — всякої пошани гідний скарб — український язик.

Хоч Україна тяжке терпить лихоліття під смертельними ударами ворогів — в її тілі остався дух, осталася кров, яка його підтримує і оживляє, а тим духом, тою кровю — се наша рідна українська мова.

Мова наша — се дорога спадщина по наших батьках і по наших дорогих матерях, се життє нашого народа.

Любім її, говорім нею, дбаймо про чистість і красу нашої мови української — також на далекій чужині.

ДОПИСІ

ВУНСОКЕТ, Р. АЙ.

На розум гончим собакам.

Не мож дальше терпіти, бо серце в чоловікови не позволяє більше давити груди і більше мовчати перед кацапськими гончими собаками. Неодин свідомий читач Українець спитав би сам себе і застановився над тим, чому то ся зволоч кацапська так повсюди розпускає горло і верещить: „Не купуйте українських бондів, бо вони неважні”. Се, дорогий читачу, робиться на те, бо ся зволоч не бажає бачити України вільної, але бажає, щоби всі українські землі належали до матушки Рассеї. Се факт, якого ніхто не заперечить!

От я мушу вияснити тут се, що ми нині переживаємо тут, у Вунсокет. Ми бачимо всі ті облуди і всі ті плюгаві крики тих кацапчуків, котрі звязали свої руки з московськими провокаторами і зачинають творити зрадничий, потайний фронт проти наших свідомих галицьких Українців. Сеї справи не можемо закривати чорним обрусом, тільки мусимо виставити її чесно на денне світло.

Дня 7. серпня б. р. вунсокетська українська громада мала збори в справі несення помочі голодуючим Українцям в Галичині. Відозви були повсюди розписані, так що вся публика говорила про сі збори. Всі люди казали, що треба стати рамом в ряд і дати те, що потреба для нашої нещасної Галичини. Що придумали народні робітники, те і сталося. Нарід ційшовся на збори і пильно прислухувався, як представники говорили про нещастє у старім краю, про морди, про арешти; що Лях без милосердя мститься над нашими братами і сестрами в Галичині. Кождий відчував великий біль в серцю і люди були готові йти війною проти клятого Ляха та пімститися за кривду свого народу. Публика, хоч була змучена, слухала бесідників уважно.

Перед лице народу виступає з бесідою місцевий парох, о. М. Залітач, і говорить про державну позичку Східної Галичини. Він доказує своїм слухачам, що всі приятелі, на котрих ми покладали надію, що вони нас визбавлять з ляцького ярма, нас зрадили. Петлюра віддав Галичину Ляхам, а таксамо зробили і приклонники Троцького. Ми, галицькі Українці, зісталися самі, так як билина в поли, і вітер нами колише. Бесідник закінчив свою промову горячим зазивом до витривалости, бо чейже галицьким борцям і нам усміхнеться свобідна воля.

Нараз почувся межи публикою голос: „Прошу дати мені слово!” Нарід обернувся і побачив, що о слово просить не той, котрий хоче бачити Україну свобідною, а той, котрий хоче, щоби всі українські землі належали під матушку Рассею. Почувся крик: „Проч негіднику! Ти не наш! Проч, зраднику московський, з галі! Без тебе тут обійдеться!” І бідака московський шпигун винісся з галі.

Гончі собаки Троцького не мали нагоди сказати брутальне слово перед публикою, тож потайки змовилися написати телеґраму до столиці московських „Щоденних Вістий”, аби їм видали брутальні відозви проти державних бондів Галицької Републики. Задумали і зробили. Мальчики з Ню Йорку прислали їм цілий віз зігнилого оружя проти вунсокетських Українців. Почався шум, що вже розтаборені мальчики і шпигуни повсюди проти нас.

Та на диво, мов грім з неба вдарив, прийшла вістка і до уряду Запомогового Комітету, що буде война. Почув предсідатель, що война виповіджена, та не злякався гончих собак, але проголосив, що збори в справі національної позички оборони незалежної Галицької України відбудуться в неділю, 28. серпня б. р. Робота почалася скорим кроком. Гончі собаки зігниле оруже пхають силоміць, та дарма, бо нарід пізнав їх брутальну роботу і те все оруже кидає в лице кацапчуків. Большевицькі штабовці жеруться межи собою, що война програна, а столиця московських мальчиків і шпигунів не має харчів на підтримання підлої зради.

Тепер комуністична голота задумує спровадити самого Троцького на фронт, але не мають, бідаки, капіталу на дорогу, бо самі є гнилими неробами, не хочуть працювати в фабриці, бо мають лоскоти в долонях, а жінки, хоч тяжко працюють, можуть заробити заледви на виживленнє ледачих дурнів. Бідаки посоловіли, посідали собі коло ґазовні на Понд стріт тай ревно скавулять до Божого сонця.

Ви, гончі собаки, кричали майже три роки і туманили бідного робітника: Дай жертви на „Щоденні Вісти”, на „Молот”, на Рассею, на Лейбу, на Мошка, на Іцка, на батюшку, на всьо московське смердяче багно, а не дай на Україну. Ганьба вам, запроданці! Ваші зрадливі поступки український робітник добре собі запамятає, а в історії відродження нашого народу ви також знайдете відповідне місце. Ви вже безсильні ставити нам опір, бо вилізло шило з мішка, що ви кланяєтеся перед буржуями і жебраєте від них помочі для матушки Рассеї. А за Україну ви не маєте відваги упімнутися перед світом, бо ваші хлібодавці нагнали би вас зі своєї служби.

Ми свідомі Українці з міста Вунсокет, кличемо горячо до Вас, галицькі Українці, котрі вмієте шанувати імя України, котрі ціните добро своє найдорозше: Станьте разом з нами і прийдіть в неділю на збори! Там будемо рішати справу для добра нашої галицької України. Хай почують вороги, що ми вміємо боротися з усяким ворогом, котрий чигає над нашим карком, аби нас уярмити. Ми торжественно заявляємо, що волимо згинути, ніж бачити кайдани на своїх плечах! У нас є сила, у нас є патріотичний ідеал, котрий розібє всі ляцькі й московські тюрми та випустить на волю всіх нещасних українських борців. Се наша непомильна дорога і ми, ідучи нею, дібємося напевно до своєї мети!

Галицький борець.

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

Товариші при роботі.

Гаразд, товариші! Вашу відозву до українських робітників я прочитав. Відозва цікава, бо в ній міститься не тільки ваш плян, як свободити Галичину з польської неволі, але в ній, як не мож ліпше, ви висказали і заманіфестували свою „солідарність” з українськими селянами і робітниками Галичини.

Для більшої вашої популярности, яко освободителів Галичини, зазначу від себе деякі замітки до вашого пляну; головно в таких пунктах, в котрих не можу з вами погодитись.

З вашої відозви виходить, що коли українське правительство Галичини, з Петрушевичем на чолі, дібється освободження українських селян з польської неволі, то тоді Галичина буде панська, а ви хотіли б її бачити большевицькою, такою як Росія.

На мою думку, українська земля зі своїми природними богатствами дала би можність усім Українцям, при свобіднім розвою, на спокійне і щасливе життє на ланах плодючої галицької землі, яке перевисшає панське життє. Однак до осягнення сеї цїли стоїть на перешкоді польська неволя і большевицький рай, котрий ви радите галицьким Українцям приняти яко ціль боротьби з польською шляхтою; тілько що ви радите відложити боротьбу з польською шляхтою на неозначений час, розуміючи в тім свою рабську службу большевикам. Бо колиб галицькі Українці застановили всякі змагання визволитися з польської неволі, то се значить безнастанне мордованнє й ослаблюваннє Українців; а коли би з часом большевики забрали Галичину, то вони скоро будуть могли її зїсти, тому вашим бажанням є, щоби до часу, заки большевики посягнуть по Галичину, там господарили польські пани, а не українські хлопи. Тілько ви не хочете сего явно виказати.

Мусите, товариші, погодитися з тим, що вас є маленька горстка; се капля в порівнанню до моря. Колиб ви навіть мали дійсно щиру волю освободити Галичину і до сего предкладали розумні пляни, то і тоді я сумніваюся, чи моглиб ви дещо переперти зі своєю зникаючою горсткою; а не то, що ви підсуваєте скриту неволю і загладу українському народови під опікою знаної большевицької Росії.

Коли вам, товариші, захотілося большевицької Росії, то я вам з цілого серця желаю: щасливої дороги до большевицького раю! Тілько вас одно прошу, товариші: Коли в большевицькім раю буде вам задушно, то уважайте, в котру сторону втікаєте. Борони вас, Боже, втікати на полудневий захід, бо можете загнатись до галицького пекла (так, як зробили „не хотячи” ваші попередники). Втікайте на північний схід, на Камчатку. Там доволі місця для вас; там і загибайте, бо ви не гідні ногою вступити на українську землю.

Щодо того, що люди перестали давати гроші на пресовий фонд для большевицьких дармоїдів, але купують бонди позички Національної Оборони, то мусите, товариші, погодитися з тим, що шкода вашої праці і паперу. Нема дурних більше! Які дураки були, то всі опинилися між большевиками; а коли прийдуть до розуму, то вернуться до чесних людий і стануть разом з ними до боротьби для визволення України з польської неволі і з большевицького раю.

Коли у вас, товариші, є в котрого дійсно щира воля подати помічну руку галицьким братам, то прийдіть в неділю, 28. серпня, на всеукраїнське національне віче і купіть бонд позички Національної Оборони, бо се тілько одинокий спосіб ратунку Галичини під теперішний час.

Ратуймо, що можна. Не чекаймо на спасеннє большевицької Росії, бо може бути запізно; бо не буде що ратувати.

Не гнівайтесь, товариші, за прикрі слова, бо се для добра нас усіх; але в добрій волі роздумайте.

М. К.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА”.

ПОКЛИК.

Отсею дорогою проситься всі місцевости, які хотять причинитись до визволення Західної области Української Републики (Східної Галичини) з кіхтів Ляхів, через висланнє своїх відпоручників, Українців, американських сітізенів та бувших жовнірів американської армії у **ВЕЛИКІЙ ДЕПУТАЦІЇ**, яка має удатися в короткім часі до Вашінґтону, аби можливо як найскорше зголосились до нас та вислали імена й адреси своїх відпоручників. Ми вишлемо їм меморіяли, які мають бути підписані всіми місцевими товариствами та братствами і всіми Українцями, проживаючими в даних місцевостях, а опісля гі меморіяли вибрані відпоручники в означенім часі привезуть до Вашінґтону.

Слідуючі місцевости вже зголосили своїх відпоручників: Ансонія, Конн., Алентавн, Па., Шікаґо, Ілл., Скрентон, Па., Карнеґі, Па., Пасейк, Н. Дж., Філядельфія, Па., Мікеду, Па.

Зголошення ті треба слати на адресу:

„LEAGUE OF AMERICAN CITIZENS OF UKRAINIAN EXTRACTION”,
329 South 4th St., Philadelphia, Pa.

Філядельфія, Па., дня 23-го серпня 1921.

ЗА УРЯД ЛІҐИ:

Теодор Грицей, предс.; **Іван Борисевич**, кас.; **Андрій Шостак** і **Михайло Рибак**, секретарі.

ПІД ВИННИЦЕЮ.

(Картина з боїв Українських Січових Стрільців на Великій Україні 1919. р.)

Із споминів старшини У. С. С. **Сев. Осташевського.**

(Докінченнє).

(3)

Ніч була темна. Я поступав майже на помацки, бо густі хмари затягнули цілий видно круг. Вибалушую очі, але нічого не виджу! Почав я в души молитися, щоб вдалася ця справа, бо знав, що від неї все залежить. Дрожав я, бо найменший необережний рух міг би знівечити наші пляни! Переходив я в думках вказівки сотника, але не міг собі нічого закинути, бо все було виконано згідно з його пляном. А всетаки так довго машируємо, а ще нікого не стрінули. Повстанці, згідно з нашими бажаннями, ідуть поза нами, трійками. Ідемо дальше щось тимніється... щось ніби корчі. Але підстаршина Бойко підїздить до мене і шепотом мовить: „Це большевики! Напевно большевики! Я видів огонь, наче з люльки”. А мені представлялося це наче високі корчі, хоч як я добре вдивлявся.

Стежі, застава під Винницею! Так дійсно! Бо коли ми ще трохи близче підїхали, побачили ми, що їх коні ворушаться то в цю то в иншу сторону. Вони нас мабуть також запримітили. Але що ми надїхали з противної сторони, мали нас за свою патрулю і, щоби показати, що добре сторожать — порушилися! Не було вже що надумуватися, підїздимо відважно.

Тоді їх старшина висувається зі застави і питає:

„Кто ідвот?”

„Свой!” — відповідаю.

„Что за свой?”

„Патроль девятаво дівіціона уланскаво палка — відповідаю по московськи, не задержуючися.

Прийшла мені розпучлива думка, вдарити, заки розглянуться, бо инакше все пропало, полонять нас. Тоді старшина повстанців як крикне своїм сильним голосом мені за плечима: „А вали-ж червоних драбів!” Я, що був близко офіцира, котрий держав револьвер вицілений на мене, одним скоком коня прискакую до його — замахнувся шаблею по руці, аж йому револьвер упав з руки на землю. Був би другий удар дістав по голові, але він мерщій звернув коня і давай тікати. За ним ціла застава. Та чомусь не в сторону їх обозу. Ми що сили за ними і по дорозі скидаємо їх із сідел, наче соломяних страхопудів. Підчас цієї погоні чуємо стріли і крики повстанців „Слава Богу!” Не могли здержатися від вистрілів і окликів радости, хоч передше обіцяли були поводитися спокійно.

Та наше щастя, большевики вже могли заалярмувати головну силу. З цілого відділу, що складався щось з 60 люда, осталo в живих 17 і цих ми полонили. Привели ми їх до сотника. Врадуваний сотник мовив:

„Дякую вам, браття! Тепер ще мусимо вислати наших людей з возами, хай заберуть покинене неприятелем оруже, сідла, тощо.

Та годі було пускати самі вози. Неприятель міг бути заалярмований попередною стріляниною, тож була небезпека. Поїхали ми. На місци, де щойно відбулася нічна битва — поубивані коні, люде. На повстанцях не робило це зовсім враження, вони як усе були веселі. Та нараз почули ми стріли з віддалі. Вози оставили ми, а самі ідемо в сторону, відкіля чути було стріли. Коли підїхали ще трохи, бачимо великі вози сіна, що творили ніби барикаду. Це за тою стіною сіна сховалася певно якась часть недобитків і стріляли до нас, так що кулі досить густо свистали коло уха. Тут власне моя кляча втратила вухо, а я був ранений. Але як, це розкажу при кінці, щоби не переривати опису битви.

Показалося, що це не була така мала застава, як ми передше думали. Ми знали, що за Винницею стоїть цілий полк кінноти, а стріли і крики мусіли вже й їх повідомити про положення. Післав я мерщій одного їздця назад до сотника, щоби повідомив про все, та щоби йшов чимскорше нам на підмогу.

Сотник прибув в саму пору. Цей полк, що маширував на нас, мусів переходити через гостинець. Сотник, щасливий використує хвилю веде свій відділ. Гонить що сили до гостинця. Розвипаються в розстрільну впоперек гостинця і полем. Не довго ждав зі своїми хоробрими стрільцями. По хвилі чуємо виразно московську команду:

— Четвертой полк, на перод!

— Хлопці вперед! — крикнув і собі сотник.

Рівночасно при вистрілах з рушниць і револьверів, вдаряє зі своїми з такою силою на цілий полк большевиків, що вони перелякані кинулися до втечі в найбільшому безпорядку.

В чверть години може маширували ми вже до Винниці. Для відпровадження самих полонених треба було дати 50 наших стрільців. Здобуті коні каштанової масти гнали цілим табуном. А було їх стільки, що порозділювано їх пізнійше і між повстанців. Отже в двох неповна годинах дві ескадрони кавалерії знесені, цілий полк розбитий і полонений — а ми в найбільшому порядку машируємо до Винниці. А все було властиво ділом одного чоловіка, нашого хороброго сотника!

Але вертаю до нашого походу. Наближаємося в порядку з трофеями до Винниці. Випадало нам йти попри глибокий рів. Аж тут знова пальба. Це розбита большевицька кіннота сховалася в цьому глибокому рові і привитала нас густим огнем. Кулі з їх рушниць густо свистали, але на щастє заподіяли нам дуже малу шкоду. Один наш відділ безпроволочно відіслано і він вилетів чвалом на гору, розбігся на флянки проти розсипаної большевицької кавалерії. Вони ще чули спокусу за якимись обривками, але ми перетріпали їм гарненько шкіру. Немало їх впало з коня, решта втікла! Тепер спокійно зміряли ми до Винниці.

Дня 12-го серпня 1919. не забуду віколи! Гарний, ясний, погідний день — відповідав погоді і радости душ наших. Внутрішне вдоволення і тріюмф, малювалися в очах кождого. Та радість жовніра по віднесеній побіді тільки цей зуміє представити собі, хто сам її зазнав.

Коли ми так щасливо маширували, показався проти нас відділ кавалерії українських повстанчих ґруп. Попереду кавалерія, за нею піхота.

— Ще не вмерла Україна! — роздався спів з нашого відділу.

— Слава Галичанам! — кричали раз-у-раз повстанці.

Радість грала їм на лицях. Мимоволі приспішили ми ходу, так що добре вже було видно полк кавалерії, піхоту, гармати. Війшли ми до міста. Радощам населення не було кінця. Стрільців цілували, виносили їм їсти, пити. Радісні оклики: „Хай жиють Галичане!”, „Слава!” не вмовкали до пізної ночі.

Обіцяв я оповісти, як то було з моїм зраненням. Коли я висунувся наперед з малою горсткою стрільців, звернув я головно увагу на те, щоби недобитки, що поховалися то тут то там, не спокусилися на відбиття. Як я згадував уже, стріляли вони з під возів зі сіном. Тоді то моя кляча ранена в ухо, стає дуба. Большевик, що в цій хвилі розігнався був на мене, замість в голову вдарив мене з усієї сили шаблею в ногу. Вдарив так сильно, що протяв майже до кости. Але вже не мав часу витягнути шаблі з рани, бо кляча передніми ногами звалила його на землю, а там стрілець в цій же хвилині повалив його з револьвера. Щойно тепер запримітив я, що моя кляча мала відстрілене вухо при самій голові і з болю станула була дуба, чим вратувала мені життя.

(Конець).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА”.

ВІДДІЛ ОХОРОНИ ЗДОРОВЛЯ.

Док. мед. МУСІЙ КАДЕЦЬ.

ТИФ.

Часописи за неділю 21. с. м. подають, що у стейті Ню Джерзі зачалась епідемія черевного тифу. Вже захоріло тифом 200 чоловік.

Хоч недавно я вже писав за тиф, усеж, в інтересах читачів в Ню Джерзі, ще раз пригадаємо, як можна охоронитись від тифу.

Насамперед не пийте не переваренoї води. Як в Вас нема водотока з фільтрованою водою, взагалі не уживати некипячену воду.

Не вживайте некипяченого молока, як в Вас нема пастеризованого батльового.

Не їжте огородини і овочів сировими — лише вареними чи печеними. Овочі, котрих варити не можна, обпарюйте окропом, а потім їх держіть в оцті хвиль 15.

Не уживайте леду в їдженню чи напитках. Як хочете зимної води чи чогось зимного ставте усе на лід.

Не їжте сирих устриць лише варені.

Не купуйте у ґросернях, **де пожива не закрита від мух,** або де люди самі собі вибирають, що хотять, і таким чином **(бо їх руки не чисті)** переносять заразу від своїх палців на поживу.

Не лишайте поживи на столі, чи так отверто, де мухи моглиб до неї забратись. Мухи розповсюджують заразу, бо садяться на усі нечистости, а потім знов на поживу, котра заражується бацилями.

Обявіть війну мухам. Ганяйте їх з хати всілякими способами. Зробіть сітки для вікон та дверий, щоб мухи не могли переходити. Вбивайте мухи, деб їх побачили. Купуйте у аптиках чи ґросернях мухові папери, до котрих мухи приліпають, або янші, котрі їх отрують.

Мийте свої руки досить часто милом та водою. Раз-два щоденно ціткою також. **Особливо перед їдженнем та після того, як ходили на сторону.** Не запускайте ногтів, бо під ними держаться бактерії.

Не здоровлюйтесь ні з ким за руки. Як се зробили, одразу помийте собі руки.

Глядіть не лише за собою, але за кожним членом Вашої родини, комірником та ґостем також. Пригадуйте й сусіду на се, як він сам сего не знає, чи уваги не звертає. То усе в Ваших власних та загально громадських інтересах.

Там де нема клозетів з водою, а лише звичайні відхідники десь на дворі, що дня присипте їх вапном. То є добра дезінфекція для нечистостий й також добра міра проти мух, що там тримаються. Вапна також добре дати до стайні та усіх місць на дворі, де є гній чи нечисть.

Що дня приберіть Ваш двір та спаліть усе сміття.

Найважнійша міра охорони від черевного тифу се є щепленнє противо-тифозне. Звертайтесь до місцевого лікаря, або до шпиталю чи департаменту здоровля (борд оф гелт) і Вас прищеплять проти тифу. Щепить можна усіх.

Ніколи не забувайте, що вода, пожива, палці та мухи суть головними середниками розповсюджування тифу — і Вам не тяжко буде від него охоронитись.

Перечитайте ще раз статті про черевний тиф у „Свободі" за 29. марта (ч. 73) та 5. цвітня (ч. 79) с. р.

ЗАМІТКА.

Як би хто хотів звернутися з якими запитами в справі лікарської охорони здоровля, нехай пише на адресу:

Dr. M. M. KADETZ,

50 St. Marks Pl. New York City.

Всі відповіді будуть подані у „Свободі".

КОМУ ВІЛЬНО ВБИВАТИ.

Дня 6. мая скоїлася в селі Ніновиі, ярославського повіту, така подія. Тутешний коваль, Поляк, Антін Гайдук, уладив лови на зайців і взяв зі собою селянина Грицька Козла. Вечером коваль вернув, але сам без козла і нікому нічого не сказав, де тамтого лишив. Щойно другого дня чужі люде найшли Козла мертвого в хащах з простріленим чолом. Завізвана жандармерія забрала коваля до Радимна, там списала протокол, і він спокійно вернув до свого села. Покійного натомісць віднесен на кладовище, де він вже три неділі лежить непохоронений, бо ждуть комії. Урядові чинники ту справу переволікають.

Польська влада і за злодійства та вбивства одних судить так, а других инакше. Ось такі випадки говорять мов би таке, що кождий Поляк може вбивати Українця і за це нічого не буде.

Це в дійсности папська влада і робить, що панам миле. Вже не один такий випадок був, коли польські націоналістичні орґанізації, а то й окремі особи забиювать людей, і і вбивці гуляють безкарно, а то ще й підвищення дістають. Ще немає випадку, щоб польських жандарів за вбивство селян було карано.

Але цим Польща панська собі яму рие.

ГРАНИЦЯ ПОМІЖ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНОЮ І ПОЛЬЩЕЮ.

Як доносять з Праги, на границі поміж Польщею і Чехословаччиною ставлять граничні каміні. В найблищім часі ціла границя буде визначена.

КІСТЯК З ПЕРЕД 3.000 ЛІТ.

До гаського музея привезено знайдений в Югляндії кістяк жінки з камінної доби. Задержалася ще лиш лобина з темно-гнідим волоссям, нігті та останки прочих костей. За те одежа заховалася краще, а іменно кацабайка з рукавами, два пояси з бронзовою спинкою, кусеньь платка. Біля голови знайдено скриньку з ланцюшками. У волоссю бронзова нашиниця, а побіч гребінь. Ткани́ну одежі розсліджується тепер мікроскопійно і хемічно.

ВІД ЗАРЯДУ КНИГАРНІ У. Н. СОЮЗА В НЮ ЙОРКУ.

В книгарни У. Н. Союза в Ню Йорку є не лиш всі книжки, що були в книгарни „Свободи", але є ще й велике число таких книжок, яких в книгарни „Свободи" зовсім не було. Тих книжок нема поданих і в катальогу книгарні „Свободи".

Та богато людий має у себе катальог книжок книгарні „Свободи". Тим людям подаємо понисше спис книжок, яких в катальогу „Свободи" нема, але вони є в книгарні У. Н. Союза в Ню Йорку, і їх можна замовляти враз з книжками, що є в катальогу книгарні Свободи.

Ось ті книжки:

Батьківщина й инші опов., Ів. Франка. — Ціна	25
Біля машини, оповідання, В. Винниченка. — Ціна	10
Брати Моуглі, опов. з життя дитини між звірами, Р. Кіплінга (переклав Ю. Сірий). — Ціна	$1.00
Варвара Убрик, оповідання з життя в монастирах. — Ціна	40
Варіят з 1906 року. — 2. Вірш. — 3. Між бурливими филями, драма на 4. дії, В. В. Бабієнка. — Ціна	35
Великий сонник. — Ціна	40
В Тумані, оповідання, Л. Андреєва. — Ціна	20
Голод, оповідання, В Винниченка. — Ціна	5
Гумор і Сатира. — Ціна	25
Дарвінізм Еміля Феррієра (переклад з франц.). — Ціна	80
Два мужі. — Одна жінка, оповідання Е. Золі. (переклав Ом. Ревюк). — Ціна	20
Дві могилі, оповідання з сибірського життя, І. Королевського. — Ціна	10
Для домашнього огнища, повість, Ів. Франка. — Ціна	85
Домашна кухня, або Як варити і печи, Леонтиня Лучаківської. — Ціна	75
Еволюція в образках Д. Гирда. — Ціна	$1.25
Евстахій, повість з перших віків християнства, Христа фон Шмід. — Ціна	30
Єлисавета, мученица на царськім престолі, з німецького переклав М. Н. Б. Ясеніівський. — Ціна	60
Житє і наука грецького фільозофа Сократа з вступним додатком огляду історії фільозофії, М. Загірні — Ціна	25
Житепись чорта М. Шустакевича. — Ціна	15
Записна книжка, оповідання, В. Винниченка. — Ціна	5
Збірка оповідань для української молодіжи. — Ціна	40
Звідки взялася і що значать назва „Русь" і „Україна" др. Л. Цегельського. — Ціна	30
З журбою радість обнялась, збірка віршів, О. Олеся. — Ціна	80
Ілюстрована свята інквізиція, страшна смерть за віру в Бога. — Ціна	50
Ілюстроване українське письменство в житеписах др. М. Пачовського. — Ціна	35
Індустріяльний юніонізм Даніїла де Леон і Промова В. Дебса. — Ціна	25
Історія боротьби віри з наукою Дж. Дрепера (переклав з англ. М. Павлик). — Ціна	$1.50
Історія Московщини до Петра Великого. — Ціна	40
Історія о золотокрилім лицарю. — Ціна	10
Історія паризької комуни. — Ціна	15
Каменярі, журнал студентського кружка за рік 1919. — Ціна	$1.00
Карл Маркс, його життє і наука, Еміля Гекера. — Ціна	15
Коли зійшло сонце, оповіданнє з 2.000 року, П. Крата. — Ціна	30
Контрасти, нарис, В. Винниченка. — Ціна	10
Короткий виклад політичної економії А. Богданова (перевів М. Д.). — Ціна	$2.50

Та найкраще буде, що хто хоче замовляти книжки з книгарні У. Н. Союза в Ню Йорку, нехай напише картку по катальог тоїж книгарні, а безпроволочно вишлемо його.

У всіх справах, доторкаючих книгарні і друкарні У. Н. Союза в Ню Йорку належить удаватись на адресу:

UKRAINIAN PUBLISHING & PRINTING,

30 East 7th Street, New York, N. Y.